

Tárnistá cesta k uznaniu

I. Gablechovi sa po rokoch zaznávaní dostáva ocenení

„Stratou slobody človek prichádza o svoju prirodzenosť, stane sa nikým a ničím. Je to tým, že prišiel o všetky ideály, pre ktoré zo seba vydal všetky sily, keď sa učil lietať. A tie ideály sú odrazu preč, vo chvíli, keď jeho boj za slobodu sa skončil prv, než mohol dokázať, že odišiel do sveta dobrovoľne, aby tam všetkým ukázal, akých synov vychovala jeho vlasť. Chcel bojovať za slobodu svojho národa, za získanie jeho miesta medzi slobodnými národmi, bol ako tisíce iných ochotný obetovať všetko, aj svoj život. Osud je niekedy veľmi nespravodlivý.“ Takto Imrich Gablech vo svojej knihe „Hallo, Air-field-Control, go ahead!“ (vydal Magnet Press Slovakia, 2005) približuje myšlienky, ktoré mu skrslí v hlave vzápätí po zajatí Červenou armádou, ktorá sa 17. 9. 1939 pripojila k agresii voči Poľsku.

■ Pilot Officer RAF I. Gablech v r. 1945

Rodák z podjavorinského Hrachovišťa (4. 11. 1915), ktorý sa pôvodne pripravoval na dráhu rímskokatolíckeho kňaza na novomestskom Štefánikovom čs. štátnom reformnom reálnom gymnáziu (1929 - 1936). Napokon sa ale rozhodol splniť si sen o lietaní. Po prečítaní oznamu v novinách o náborovej akcii „1 000 nových pilotov“ si podal prihlášku... Pilotný výcvik vykonal od mája do októbra 1936 v Stredoslovenskom aeroklube vo Zvolene, na letisku Tri Duby. Na jeseň (6. 10.) 1936 nastúpil do prezenčnej služby v (zvednej - prieskumnej, dobový názov) letke 64 piešťanského Leteckého pluku 3 „Generála letca M. R. Štefánika“. Po základnom pešom výcviku, poddôstojníckej pilotnej škole v Chebe, praktickom leteckom výcviku v prostějovskom Vojenskom leteckom učilišti a cvičnej letke Leteckého pluku 3 v Piešťanoch ho ako pilota zaradili do (pozorovacej) letky 15 vo Vajnorochoch, premiestnenej v novembri 1937 do Žiliny. Už krátko po vzniku Slovenského štátu v marci 1939, s ktorého režimom I. Gablech od začiatku

nesúhlasil, začal uvažovať o dezertovaní do zahraničia. Ešte v Žiline sa na tom zhodol spolu s pilotmi čat. Jánom Luptákom, des. Jozefom Káňom a des. Dušanom Čatlošom, bratom slovenského ministra národnej obrany (od 14. 4. 1939 div. gen., od 15. 5. 1939 gen. I. tr.) Ferdinanda Čatloša. Žilinské letisko však od 15. 3. 1939 obsadil Wehrmacht a akýkoľvek pokus o odlet bol veľmi rizikový, resp. odsúdený na neúspech. Priležitosť sa naskytla v polovici apríla 1939 po Gablechovom premiestnení zo Žiliny k letke 64 do Piešťan. Skupina letcov - ďalšielúžiaci poddôstojníci čat. František Knotek (let. strelec), čat. Ludovít Ivanič (vrchný mechanik letky), des. I. Gablech a poddôstojníci prezenčnej

Po odvolaní podanom obhajcom i vojenským prokurátorom bratislavský Hlavný vojenský súd 17. 8. 1942 zmenil pôvodný rozsudok na doživotie. Po vstupe do poľského letectva (1. 7. 1939) I. Gablecha zaradili ako inštruktora lietania. Na dęblińskom letisku ho 1. 9. zastihlo prepadnutie Poľska nacistickým Nemeckom. Po nálete Luftwaffe sa presúval k záložnému letisku Puławy a ďalej k Luciu a Kovelu. 18. 9. ho zajala blízko rumunských hraníc Červená armáda, noc už strávil vo väzení ukrajinského mesta Gorodenka (dnes Horodenka). Orgány NKVD ho obvinili zo špiónáže a odsúdili na päť rokov nútených prác v nápravno-pracovnom tábore Gulagu (Glavnoje upravlenije lagerej).

■ Lietadlo RWD-8 na letisku v Dębline. Práve na tomto type mal I. Gablech vykonať prelet do Rumunska, ktorý sa však skončil 17. 9. 1939 po pristáti neďaleko rumunských hraníc, kde na druhý deň padol do zajatia

služby piloti desiatnici Ján Lazár, J. Káňa a Jozef Hrala, ako aj des. Josef Řehák (rádiotelegrafista) a slob. Karel Valach (let. strelec) - ju napokon zrealizovala 7. 6. 1939. Na 4 strojoch (Letov Š.328, výr. č. 155, 342 a 344 a Aero Ab.101, výr. č. 15) sa im podarilo odletieť z Piešťan a pristáť na poľských letiskách v Dębline a Krakove. Stali sa tak prvými letcami, ktorí ušli zo Slovenska s cieľom bojovať proti hnedému moru. Zostáva uviesť, že Vojenský súd v Bratislave ich 30. 3. 1942 v neprítomnosti odsúdil okrem degradácie na 20 rokov väzenia.

Pracoval na úprave cesty v Podvoločisku (dnes Pidvoločysk), v krivorožských železnorudných baniach, neskôr na výstavbe železničnej trate Kotlas - Vorkuta (tábor č. 19). Po vzbure proti neznesiteľným podmienkam patrili medzi tých, ktorých odsúdili na ďalších 10 rokov nútených prác. V gulagoch prežil vyše dvoch rokov. Prepustili ho až po prepadnutí ZSSR Nemeckom (22. 6. 1941). Po preprave do Archangelska odplával 28. 9. 1941 s lodným konvojom do Veľkej Británie. Do škótskeho Glasgowa prišiel 13. 10. V čs. výcvikovou a náhradnou

■ Zvítanie s členmi SLZ na nádvorí Bratislavského hradu 7. 1. 2014, sprava doľava: P. Matejčík, I. Gablech, S. Gyarfašová, autor článku

telese (Czechoslovak Depot) vo Wilmslowe ho prezentovali 27. 10. 1941 a o deň neskôr prijali do Dobrovoľníckej zálohy Kráľovských vzdušných síl (Royal Air Force Volunteer Reserve - RAFVR). Dlhý čas liečil z následkov krutého zaochádzania v gulagoch, absolvoval niekoľko kurzov a preškoľovací výcvik na britské stíhačky. Po neúspešných pokusoch (vrátane variantu bombardovací pilot) sa však lietania pre zdravotné problémy musel natrvalo vzdať. Po kurze letiskovej kontroly a škole letovej kontroly vykonával od 6. 11. 1943 v britskej hodnosti Flight Sergeant (F/Sgt) funkciu leteckého kontrolóra dispečera. V tej súvislosti pripomína svoje pôsobenie na základni RAF v Coltishalle: „Ako bývalý pilot som v duchu prežíval všetky patálie prístávajúcich. Vedel som si predstaviť, ako sa tešili, keď už mali za sebou ťažký a náročný bojový let. A pociťoval som priam hrôzu, ak sa osádka niektorého zo strojov štartujúcich z nášho letiska ocitla v núdzi nad územím nepriateľa alebo i nad samotnou Veľkou Britániou, práve ako v tú noc, keď sa náhle zhoršilo počasie. Na tomto letisku som sa dožil aj dlho očakávaného dňa víťazstva.“ 17. 10. 1944 ho vymenovali do britskej hodnosti Pilot Officer (P/O), 7. 3. 1945 do čs. hodnosti podporučíka letectva v zálohe a 17. 4. povýšili do britskej hodnosti Flying Officer (F/O).

Do vlasti sa vrátil 25. 8. 1945. Poverili ho leteckou kontrolou na letisku Praha-Ruzyně a 1. 3. 1946 povýšili na poručíka letectva v zálohe. 15. 4. ho prideli k Leteckej základni 10 (do marca 1946 Letisková perut) v Havlíčkovom Brode. 3. 8. 1946 ho povýšili na nadporučíka a súčasne kapitána letectva v zálohe, 12. 4. 1947 preložili do skupiny dôstojníkov letectva z povolania. Pri leteckej kontrole pôsobil do 20. 5. 1948, keď sa stal dočasným veliteľom Leteckej základne 10. Na štábného kapitána letectva ho povýšili 23. 10. 1948. Vo feb-

ruári 1949 ho však ako bývalého príslušníka RAF a politicky nespoľahlivého prepustili na osobitnú dovolenku, od 1. 5. dali na dovolenku s čakaním a 1. 11. 1949 preložili do výslužby.

S vážnymi problémami sa v júni 1949 zamestnal ako pomocný plánovač a likvidátor faktúr v Čs. stavebných závodoch v Jihlave. O dva roky neskôr ho zatkla a vyšetrovala neslávne známa Štátna bezpečnosť. Od decembra 1954 pracoval ako mzdový účtovník v Pilníkarni, n. p., Havlíčkův Brod, od mája 1958 ako kontrolór pilníkov v rámci národného podniku Železiarne Prostějov. Od júla 1960 bol technickým kontrolórom v Závodoch na valivé ložiská a traktory, n. p., Brno, závod Havlíčkův Brod, od októbra 1961 skladníkom v tamojšom podniku s obväzovými materiálmi Rico. Na základe výsledkov rehabilitačnej komisie zaoberajúcej sa čiastočnou nápravou krívd v armáde po februári 1948 (pracujúcej na MNO od septembra 1963)

■ Na kúpalisku varšavského predmestia Praga v júni 1939, sediaci druhý sprava I. Gablech

ho povýšili do hodnosti majora (1. 5. 1965) a podplukovníka (21. 1. 1969) v zálohe. Do starobného dôchodku odišiel 5. 11. 1970.

Plnej rehabilitácie a uznania svojej aktívnej odbojovej činnosti a celoživotného úsilia pri obrane demokracie sa dočkal až po novembri 1989, keď ho plne rehabilitovali a povýšili na plukovníka. Žije v Havlíčkovom Brode. Aj vo svojom vysokom veku je stále činorodý, navštevuje základné a stredné školy a zaujímavou rozpráva o svojich neľahkých životných osudoch. Je nositeľom mnohých ocenení. Za účasť v čs. vojenskom odboji v zahraničí v rokoch 1939 - 1945, za aktívny podiel na oslobodení a obnove čs. štátu v roku 1945, za pevné posto-

■ Imrich Gablech - autor knihy spomienok, ktorú vydal Magnet Press Slovakia v roku 2005

je v rokoch osobnej perzekúcie mu prezident ČR 28. 10. 2002 odovzdal Rad Bieleho leva (vojenskej skupiny) III. tr. Od neziskového združenia Post Belium dostal 17. 11. 2011 cenu Pamäti národa. Poľský prezident mu 6. 9. 2012 udelil Rad Za zásluhy o Poľskú republiku III. tr. Na podnet Slovenského leteckého zväzu gen. Dr. M. R. Štefánika ho prezident SR 7. 1. 2014 vyznamenal Radom Bieleho dvojkríža (vojenský druh) II. triedy. Posledného žijúceho čs. pilota, ktorý bojoval na poľskom nebi proti Luftwaffe, ocenila 31. 1. 2014 Asociácia nositeľov legionárskych tradícií udelením ceny Český patriot. ■